

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע

בראשות בנו גאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנסדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורנו ובעל שו"ת היכל הוראה * יו"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון קב * פרשת צו - פסח תשפ"ה

בין כותלי ההיכל

אודות מה שעלה על שולחנו של מוריני שליט"א זה עתה קודם חג הפסח בהאי שתא שרבים שאלו על דבר הבשר מההכשרים המהודרים ביותר שקנו קודם החג, ולאחר שנמכר חלק גדול מהסחורה באו הרבה מהקונים אל מוריני שליט"א בהיכל הוראה ואמרו לו ששמעו שיש חשש קטניות על הבשר.

אחר שמוריני שליט"א פנה אל וועדת הכשרות לברר אם נכונה השמועה, והם אמרו לו שלמינת לבם נודע להם דבהאי שתא לקראת הפסח המפעלים המייצרים את הניילון שבו עוטפים את הבשר, שמתמשים בתהליך הייצור עם אבקת קטניות שנועדה להקל על השימוש בשקיות הניילון והם שמים אבקה על הניילון כדי ששכבות הניילון לא ידבקו זה בזה, ובטעות שיווקו בשנה זו למפעלי הבשר ניילונים לעטיפת הבשר שיש בהם אבקת קטניות, ולזה יצאה השמועה שהבשר נאסר לבני אשכנז שנוהגים שלא לאכול קטניות בפסח.

ולאור בירור הענין הנ"ל אצל וועדות הכשרות אמר מוריני שליט"א לשואלים שאין לחוש כלל לתערובת קטניות בהבשר והוא כשר למהדרין מן המהדרין לכתחילה בחג הפסח ויאכלו עניים וישבעו.

וציין למה שכתב המשנה ברורה בס"י תנ"ג (ס"ק ט) דבקטניות שנפלו לתוך התבשיל אם יש רוב בהיתר הוא בטל ברוב, ע"כ. ואם כן הוא הדין בנדון דידן שהחשש הוא שאותה אבקה בלועה בבשר ונמצא שישנה תערובת של קטניות בבשר, ומכל מקום אין לחוש לזה דכיון שנבלעה הרי היא בטילה.

והוסיף מוריני שליט"א דאל תשיבני דסוף סוף מדברי הרמ"א (סי' תנ"ג א') לכאורה יש מקום לומר דדוקא בדיעבד הוא מותר דלא לכתחילה, שכן כתב וז"ל: מיהו פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל, ע"כ. וא"כ היה מקום לומר שדוקא אם נפל ונתבשל בתוך הפסח הוא שמותר דזה הוא בדיעבד גמור אבל לקנות הבשר על דעת שישתמש בו בתוך הפסח אפשר דזה אסור לכתחילה, ובאמת דזה אינו דהרי באותה שעה שטוף הבשר בניילון שיש עליו אבקת קטניות ונכנסת האבקה אל תוך הסדקים שיש בבשר כבר מתבטל מיעוט האבקה ברוב הלחות של הבשר.

וגם אין זה נחשב לעירוב לכתחילה שמבואר בפוסקים שלכתחילה אסור לערב קטניות בידים כדי לאכלן בפסח עיין כף החיים (סי' תנ"ג סק"ז), דהרי אלו שעוסקים בכשרות הבשר כשעטפו את הבשר בשקיות שיש עליו אבקת קטניות ודאי לא ידעו מאומה שיש חשש קטניות על הניילונים, ועל כן אין לחוש לזה אפילו לכתחילה שהרי כבר נתבטלו הקטניות ברוב תיכף אחר העיסוף עוד קודם שנועד שיש כאן שימוש בדבר שיש בו חשש קטניות.

על כן הורה מוריני שליט"א לכל השואלים שיכולים לקנות הבשר הזה לכתחילה ואין לחוש למידי וכשרים לבני אשכנז לפסח לכתחילה ויאכלו עניים וישבעו.

שר פסח שחל להיות בשבת תשפ"ה לפ"ק

בס"ד

להאיר ולהעיר עיני הבריות על חובב אמירת כל חמירא וכו' בשבת קודם זמן איסורו

בשנה זו שערב פסח חל להיות בשבת, יש לזהר שלא לשכוח לבטל את החמץ ביום השבת גופא (אחרי זמן אכילת חמץ בשעה 10) קודם זמן איסורו (בשעה 11:20 לפני הבהרים).

כי הטעות בזה מצויה מאד מאחר שבשנה רגילה סומכים ביטול החמץ לשריפת החמץ, ובשנה זו ששירת החמץ היא בערב שבת אין לו היכר שיוכירהו.

ואם יבטל החמץ לאחר זמן איסורו לא יועיל הביטול שכבר החמץ אינו שלו, וגם אינו ברשותו, שהרי לענין חמץ התורה עשתה אותם כאילו הם ברשותו (פסחים דף י"ב), ומעתה הרי הם שלו וברשותו בשביל לעבור עליו באיסור בל יראה ובל ימצא אבל לא לענין ביטול (ויכוחו שבשנים נכרי כשחל ערב הפסח להיות בשבת היו כמה נכמה תקלות בענין זה)

רבני היכל הוראה בארה"ק

מתוך שאלות ותשובות
שעלו על שולחן ההיכל לפני מוריני הרב שליט"א

לכתוב בחול המועד סיכומים בדברי תורה לזיכרון אף שאינו מחדש בזה חידושי תורה

הנוהג לסכם את לימודו תוך כדי הלימוד או תוך כדי כתיבת שיעור כדי לסכם לעצמו את מהלך הסוגיא או את ההלכות הנלמדים, מותר לו לנהוג כן אף בחול המועד שיכתוב את הסיכום מן הלימוד אף שאינו מחדש בזה חידושי תורה חדשים כי אם מסכם את הלימוד בלבד¹.

בפסח שאין אוכלים (אשכנזים) פיצוחים קיטניות, האם אפשר לכבד בשמחת שלום זכר בשבת ליל שביעי של פסח פיצוחים שהוא פרי העץ כגון פיסטוק וקשיו וכדו'

כידוע מדברי הגאונים שנהגו באשכנז שלא לאכול מיני קטניות בפסח מפני שפעמים רבות היה מתערב בהם קמח הנעשה מחיטה, וכן נהגו בני האשכנזים עד היום הזה. והנה בכלל מנהג זה ישנם רבים הנוהגים שלא לאכול גם מיני פיצוחים שהם מפרי העץ, וב' טעמים אפשר לתת בזה: א. מפני שיש מהם הדומים לקטניות, וכמו שכתבו הפוסקים לגבי פולי קפה שאין לטחון בפסח רק להשתמש באלו שנטחנו קודם הפסח. ב. מפני שהדבר ידוע שאת הפיצוחים קולים בתנור ואח"כ כשמוחלים אותם מערבים במי המלח קצת קמח כדי שהמלח ידבק עליהם².

הנוהג כר"ת אם יש איזה חשש במכירת חמצו אצל רבנים שקונים אותו בחזרה מהגוי לאחר הפסח תיכף אחרי צאת החג לשיטת הגאונים לפני זמן ר"ת

מי שנוהג כשיטת רבינו תם בין לקולא ובין לחומרא, והנה לאחרונה יצא קול שהבד"ץ פעה"ק ירושלים קונים את החמץ מהגוי במוצאי החג תיכף אחרי הזמן לשיטת הגאונים והוא קודם שיצא החג לשיטת ר"ת. הרי שיכול למכור חמצו בשטרי הרשאה של הבד"ץ פעה"ק ואין בזה שום חשש כי כל זמן שהוא עצמו אינו רוצה לקנות את החמץ בחזרה אינו עובר על שום חשש איסור דאכתי לא נעשה שלי³.

1. כן הורה מוריני שליט"א בשו"ת היכל הוראה ח"ב (הוראה ז), והוא במה שנשאל מחבורת בחורים שלומדים בישיבת בין הזמנים עם איזה ראש חבורה והם מסכמים את הנלמד בזמן השיעור, ואחרי הלימוד הם חוזרים על לימודם מתוך הסיכומים שכתבו, ועתה באו בשאלתם אם מותר להם לכתוב סיכומים אלו בימי חול המועד. והורה להם מוריני שליט"א להיתר, דהיות שמה שהם כותבים הוא לצורך הלימוד שלומדים עכשיו בחול המועד א"כ אין להם דבר האבד גדול מזה, ועיין בס"י (אורח סימן תקמ"ה ס"ק ז) שהעיד על הב"ח שכתב חידושי בחול המועד, והגם בדנידון דידן אינו מדובר מחידושי תורה ממש אלא מסיכומים שמסכמים מה שלמדו כבר, מכל מקום הוריתי להיתר כי אם לא יסכמו את הלימוד יקשה עליהם אחר כך לחזור על לימודם וגדולה היא מעלת החזרה שעל ידה קונים את תורתם וכל הלימוד ואינו חוזר כזרע ואינו קוצר, והוא ע"פ דברי המשנה ברורה (שם ס"ק מז),

ואמנם המש"ב כתב את דבריו על חידושי תורה דוקא, אך נראה דה"ה גם בסיכומים שמסייעים בעד האדם לזכור את תורתו גם כן מותר לו לכתוב בחוה"מ והוסיף מוריני שליט"א שכן שקיבל מאביו מרן רבינו הקנה בשם זי"ע שכל אחד ואחד אם עולה איזה רעיון במוחו דבר תורה או חידוש מותר לכתבו בחוה"מ על גבי נייר שלא תשתכח ממנו, ועיין עוד מה שכתב בספרו קנה בשם (ח"ג סימן לא אות ב'), וע"פ זה, אני נוהג להעלות דברי תורה על גבי הכתב אף בימי חול המועד. וכן כתב כן להדיא בספר מעשה איש (ח"ד עמ' עד) שהביא בשם מרן החו"מ א"ש שמוותר לכתוב סיכומים של חידושי תורה כדי שתתברר אצלו הסוגיא יותר על ידי הכתיבה וביחס לתורה הכל נחשב כדבר האבד.

2. בדבר מה שנשאל מוריני שליט"א בשו"ת היכל הוראה ח"ב (הוראה נה) על ידי חכם אחד, למה לא נהגו לקנות לחג הפסח פיצוחים שהם פרי העץ כמו פיסטוק וכו', דאם אמנם יש מקור למנהג זה ימנע מבני ביתו לקנותם לפסח, אך אם אין לזה שום מקור הוא רוצה לקנותם עבור ימי החג כשמיגיעים משפחתו בניו ונכדיו לבקר.

והשיבו מוריני שליט"א, דמה שנהגו שלא לאכול פיצוחים בפסח הוא מחמת שני טעמים: א) דאתי לאחלופי מפני שיש מהם הדומים לקטניות וכמו שמצאנו בשערי תשובה (סימן תנ"ב ס"ק א) שכתב שגדול אחד היה מחמיר אף בגרעיני קפה, והנה ודאי שגרעיני הקפה הם מפרי העץ רק שמצא מקום לחשוש שמא המון העם לא ידעו מזה והם ידמו שהוא ג"כ מין קטניות ויתירו הכל ויפרצו גדר הראשונים, ומ"מ אף במקומות שקיבלו חומרא זו אם טחנו את פולי הקפה קודם הפסח יש להקל, וזוהו הטעם לא נמנעו בימינו מלהשתמש עם קפה טחון שטחנו קודם הפסח, ומ"מ גרעינים שלמים וכן שאר פירות הדומים לקטניות נמנעים לאכלם מהאי טעמא, וכן גם נמנעו מאכילת גרעיני אבטיח או גרעיני דלעת מהאי טעמא דאתי לאחלופי.

ב. הנה הדבר ידוע שאת הפיצוחים קולים בתנור ואח"כ כשמוחלים אותם מערבים במי המלח קצת קמח כדי שהמלח ידבק עליהם, ואף דאפשר לעשותם עם קמח תפוחי אדמה אכתי חיישין דאתי לאחלופי ויחשבו שעשו זאת עם קמח ולכן נמנעו מלאכלם בפסח אפילו שהם ודאי מפירות העץ, ואף שמהאי טעמא היה צריך לימנע גם מן השימוש באגוזים ושקדים אם ימלחו אותם וכן לא לתת הכשר על אגוזים ושקדים קלופים שאולי אתו לאחלופי, ואפשר שהטעם שלא השתמשו רק באגוזים ושקדים הוא מן הטעם הפשוט שרק מינים אלו היו באירופה במשך הדורות כי כל שאר סוגי האגוזים הם מיובאים ממדינות רחוקות כגון מאסיה או אפריקה וכנראה שלא הכירו אותם באירופה ומה שלא הכירו לא השתמשו וכשבאו יהודי אירופה לארץ ישראל אפילו בדורות הקודמים כיון שלא הכירו פירות אלו לא השתמשו בהם כמו שיש הרבה שנוהגים לאכול כל מיני דברים שלא הכירו אותם אבותיהם ואף שהם מכירים אותם ויודעים שאין בזה שום חשש מכל מקום החמירו על עצמם שלא להשתמש בהם וכמו שמצינו שיש נוהגים שלא להשתמש בשום בפסח כמו שכתב הפרי מגדים (אורח סימן תסד א"א ס"ק א) דאף שאין ידוע הטעם מכל מקום אין להקל (ומה שיש שכן נוהגים לאכול שום ואוכלים רק את השום הטרי הוא משום שאצל אבותיהם כך היה המנהג לאכול השום הטרי).

וחזינן מדברי הפמ"ג שאף שכתב שאין ידוע הטעם מכל מקום הביאו הפמ"ג דמנהג ישראל תורה היא, הרי לנו שמנהג ישראל דין ואפילו בדברים שאין אנו מבינים טעמם, ואין לפרוץ גדר כמו שכתב בשו"ת מהר"ם פאדווא (סימן עה) דאין לנו להשען על ביתנו ולבטל מנהג קדום אלא צריך לבקש בכל עוז למצוא סמך ליישב אותו וככה עשו כל קדמונינו כשמצאו מנהג שהיו עליו תמיהות.

על כן ודאי שאין לשנות המנהג בזה, ויש להימנע מלהשתמש במיני הפיצוחים אפילו אלו שהם מפרי העץ ואף שאין אנו מבינים הטעם מכל מקום אין לשנות.

3. בשו"ת היכל הוראה ח"ב (הוראה נח) כתב מוריני שליט"א, דהנה עי' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סימן מה) שכתב וז"ל: הנה גם פה בירוש"ת

